

A. Dauge.

Saules skola.

Maškava, 1920. g.

Tautas Izglītības Komisariāta Maz. Mašaf. Izgl. Nod.
Latviešu Apvaldnieku izdevums.

Р. В. Ц. Псков.

Wahju walodâ ir isnahfusi grahmata ar wirsrafstu „Son-
nenschule“ — „faules skola“. Tahdas skolas, „pilnas faules,
puku un musikas“ patešibâ nekur naw; wina tikai dšihwo
autora fantasijâ. Wehl nekur wišâ pašaulê naw tahdas skolas,
kur wišs darbs, kâ skolotaja, tâ ari skolneeku buhtu weena pašcha
leela šwehtku deena, škaistuma un poešijas pildita. Wehl tahdu
skolu naw. Bet waj tad ari pašapnot par tahdam skolam ne-
drihštam? Sinamos labwehligos nošazijumos tatschu daschi
labi šapni kluwa par teešchamibu. Šausa grahmatu gudriba
un praktiska prahtiba ween ari wehl naw radijušchi nêla tahda,
kas buhtu atjaunojis dšihwi. Preekšč ta ir wajadšigas spēhjas
juhtas, dedšiga ašfrautiba, šilta šajušma. „Waj tu šini, mans
dehls — tâ Sen-Simons mirdams teiza šawam mihtakam skol-
neekam — nêla leela dšihwê newar radit beš entušasma.“

Par muhsu grahmatas autoru gribetos domat, ka winsch
teešcham ir skolotajs, un ka tas, ko winsch šahšta, teešcham tâ
bij; ka wina grahmata naw dšejiškas fantasijas darinajums,
bet realu notikumu atšahštijums. Tâ gribetos ašmiršt tee-
šchamibu un tagadni un pašapnot par labaku nahlotni!

Un tâ tad eedomasmees, ka muhsu grahmata ir šarakšlita
no teešcham pašahwošchas tautas skolas skolotaja, ka winsch
šawâ grahmatâ šahšta par štundam, kuras winsch teešcham
dewis, un ka grahmatâ nodrukatee „domurakšti“ teešcham ir
wina skolneeku šarakšliti.

Un nu muhsu preekščâ ir skolotajs, kas juhšmigi miht
šawu skolu un šawu darbu. Šeelas, ka preekšč wina teešcham
katra skolas štunda buhtu šwehtki. Bet ari no wina skolneeku
grahmatâ nodrukateem rakšteem dwešch preti tahda pašcha
gâišcha šwehtku noškana. Un lašot šcho škaisto grahmatu,
gribas tizet, ka te jau ideals teešcham šahl pahrwehrštees par
teešchamibu, ka te naw tikween škaisti šapni, bet škaista tee-
šcha dšihwe. Un gribas tizet, ka ideals war tapš realisets
ari daudš pašchakos apjomos.

Tu šew eedomajees skolu, kurâ behrni mahžas un dara
weenigi to, kas winus teešcham interešê un ko tee miht. Winus
audšina un mahža skolotaji, kas tâpat miht šawu darbu, miht
un šaprot behrnus un ar wineem dšihwo weenu šepeju dšihwi.

Behrni ilgojas un teežas uš ņkolu, wini tur dņihwo iħstu, pa-
teeņu dņihwi, katra ņtunda wineem nes kaut ko jaunu un labu.
Winu dwehņelēs mostas miħla, wiņa eņoņhā ispratne, mee-
riga un ņilta isjuħta, ka wini ir weens ar wiņu, kas
ap wineem ir. Un āri ņkolotaji ar katru deenu eet uš preeħņu,
dņihwo pilnu dņihwi, āri wineem katra ņtunda nes ko jaunu un
labu. Winu gars arweenu moņħs un dņihwā, aiņtrautā darbā
arweenu top ņpeħzigaks. Wini no ņawa darba garigi nenogurņt,
wineem tas neiņleekas gruħts, wini to meklē, wineem ņħis darbs
wajadņigs, kā energiņlas garigas dņihwes modinatajs un eero-
ņinatajs.

Un Ķil ņawadi: daħwinot, dodot un iņdalot, wini netop
nabagaki, bet bagataki, ar katru deenu bagataki ar miħleņtibu
un Ķitu Ķilweku dwehņeles dņihwes ispratni. Un ar gadeem
wini netop weĶaki, bet itin kā gadu no gada arweenu jaunaki.
No behrneem uš wineem pahreet winu jauniba un ņwaigums.

Behrneem taħdā ņkolā labi. Weeglaņ wineem tur ir elpot,
tur wini ir taħtu no wiņa neņkaiņtā, ņemā, netiħrā, no „tirgus
ņmakas un putekleem“, no eelu ņtumdoņhā troņņħna, no wiņa
ta, kas modina launas un rupjas domas. Un weħlaņ, kad
wini, ņkolu pabeiguņħi, ņaħjas dņihwē, wini wiņur nes ņħo
tiħribu un ņkaiņtumu, kuru wini pilneem malkeem bij dņehruņħi
ņkolā. Wini ir kā peepilditi liħdņ malam no ta un wiņu, ko
tee dara, wiņur, kuru tee eet, wiņur un arweenu wini ņħo garu
pluħdina uš wiņam puņem. Un ņiltaka un gaiņħaka no wi-
neem top dņihwe.

Autors ņaħņta, kaħdā garastahwoħli, kaħdu noņkanu pil-
dits wiņņħ daudsreiņ gaħja uš ņkolu: „Man daudsreiņ bij tā,
itin kā ņaules leetus buħtu pluħdis paħr mani, un es no ta
buħtu mirktin ņamirĶis, un kad nu taħds atnaħzu ņkolā, es
itin kā nokratiju no ņewis ņħo ņaules leetu, un ņħee ņelta pi-
leeni tad tā ween bira uš wiņeem un wiņus ņeltit ņeltija.“ —
Wiņņħ bij itin kā peesuhĶees dņihwes gaiņħuma un ņkaiņtuma,
un to nu neħma liħdņ uš ņkolu un ņħeem gaiņħeem ņtareem
tad apgaiņmoja un ņaħildija ņawos jaunos draugus.

Wiņņħ taņņħu ņin un iņ deenas to redņ, ka ņkola dņihwi
naħwē, ka wina uš wiņu kaħj ņkolas puteklus, wiņņħ juħt, ka
ņem ņauņu graħmatu gudribu nastas mirņt dņihwas juħtas,
niħņt un wiħņt jauniba un ņwaigums. Winam gribetos plaņħi
atweħrt wiņus logus, lai dņihwi radoņħee ņaules ņtari
pilditu ņkolas iņtabas liħdņ paņħeem peħdigeem kaħtineem.
ņaules, wairat ņaules!

„Es agrat nebuħņħu apmeerinats, tā wiņņħ eeņaužas,
kaħeħr wiņas Austrijas ņkolas nebuħs tapuņħas par ņiħla
piliem, pilnām puħu, muņkas un ņaules!“

Wiņņħ ņin, Ķil tagad wiņa ta maņ it ņkolā. Winā wiņs
ir peleņs, noputeĶis, wiņs kā kaņos. Un taħeħj winam no

fawas pufes gribetos nest us skolu kaut ari masu drufzinu dšihwes un faules. Winsch tatschu tà mihl skolu! Winam tatschu tik mihli wisi tee puifšchi, kas winu katru deenu sagaيدا us stundam! Sehshot mahjās, šawā istabā, staigajot pa pilsehtas eelam, wisur winsch par teem domā, sibri kà eemihlejees par šawu mihlako domā: Ko wini tagad dara? par ko wini tagad domā? Winsch winus wisus labi pašihst, šaprot katra fewiško dabu un ihpatnibas, šin winu teekšmes, šimpatijas, gaumi. Kahdu ween winam tur naw puifšchu? Ir poeti, ir mušikanti, ir šeptiki-filosofi un rezonetaji-moralisti. Winsch neweenu nekawē isteiktees atklahti un lihds galam, winsch zeena katra nopeetnu pahrleezibu, winsch preezajas, kad reds patšahwibu un gudru pašchapsinu. Lai, lai wini wisi ir un paleek tahdi, kahdi wini ir, un lai tik winos nebuhtu neka launa un rupja!

„Strahdā ween tu ar šawu mikroskopu, Štichelheim; šprediko ween šawu morali, Šcherber; tikai weena neaifmirstat: dšihwās d š i h w e s! Aetopat par pedanteem un formalisteem, kam formulas waretu aifklaht un aptumšchot dšihwi!“ tà winsch pats pee fewis eesauzas, domajot par diweem no šaweem audsekteem, „šihweem realisteem“, „Platona nihdejeem“.

Arweenu pilnigi hrihws un atklahts pret behrneem, winsch ir pratis ari winos modinat pilnigu atklahtibu pret fewi un dšitu ustizibu. Tee winam atklahj wisu šawu dwehšeli. Us winu šawštarpejeem strihdeem winsch atšauzas ar dšihwu usmanibu. Kad behrau domurakštos izjelas šihws strihds šarp „realisteem“ un „idealisteem“, tad winsch ir loti preezigs. Winsch tatschu nu reds, kà wina sehni domā, juht, preezajas, aiftraujas, nihst, ar weenu wahrdu — d š i h w o! Winu strihdus, peh; wina domam, newajaga iščškirt školotaja autoritatei, bet winsch wehšas, lai tee šawus eekšatus un šawu gaumi attihštitu un nodibinatu patšahwigi, beedriškās šarunās un strihdos. Winsch tikai weena nepeelaišč — rupjibas; un weenu nihst — melus; un weena baidas — šchabloniškās domaschanas, šausas grahmatu gudribas; un weena leela winam arweenu un wisur ir ta augšakā — štipra, dšila iščjuhta un pilniga pateesiba un ihšteniba isteikšmē. Pareišas, gudras, bet nepatšahwigas domas winam neimponē; wisa pašcha neišdomatā, neišjustā un nepahrdšihwotā isteikšme winam nepanesama, winam išleekas kà rupji meli.

Tas, ko winsch pats stahšta un mahja behrneem, winam ir no šwara tikai tik tahlu, žil tas eerosina domas un juhtas, modina interesi un grihu par kaut ko šwarigu tikt ššaidribā, un winsch nekad neženščas peh; ta, lai behrni winam katrā šinā peekrišu. Winam loti patihkami ir domat par to, ka behrni neaifmiršis to, ko winsch teem stahštijis, par ko winsch runajis

un fo pats winsch tà mihl, bet winsch grib, lai wini wifu to atminetos newis, kà neapzahschamu pateesibu, bet kà godigas un taisnigas domaschanas simbolu. „Mans Deews! — tà winsch eesauzas, domajot par weenu no saweem mihleem pui-fschcem, — kas ta buhtu par laimi, kad man buhtu tahds dehls, kà schis Erichs Tanbergers! Kas ta buhtu par laini! Kahds man preeks, domat par to, ka manas domas wehl ilgi dsihwos schai skaistà galwà, ka wina silàs azis daschu labu reift raudsisees tahlumà un atzereesees schos behrnibas brihschus! Es tatschu sinu: winsch mani mihl, manas domas pluhst pahr winu, manas dwehseles saturs pilda wina dwehseli...“

Pastahstischu kaut fo par wina stundam skolà.

Gaischàs deenàs, kad saule spihd logos, winas staros redsamas sehnu tumshàs un gaischàs galwas, winu azis spihd un waigi fahrtojas. Tad winsch teem stahsta par sauli, par saules sistemam, par mûhschigo pluhstoscho mainu, par to, kà saules stari pahrmainas par seltu, pahreet pukès, wiwnà, kà wini modina dsihwibu wirts semes, uhdenos, meschos, stahsta par to, ka saule — wifas dsihwibas un wifu muhsu mahte, un ka wifa dsihwiba teezas atkal turp, atpakal us sawu dsimteni, us sauli... .

Un behrni klausas, klausas un kà dsertin dser scho gaischo gudribu, kas pluhst no skolotaja — poeta luhpam.

Pehzpusdeenas stundàs, kad jau krehsla metas un pahr klases istabu klahjas maiga pustumsa, skolotajs tikko war redset behrnu gihmjus, tilai winu azis tas reds, mirdsoshas, sapnainas. sinlahrigàs gaidàs wehrstas us winu.

„Es runaju klusu, klusu ar behrnu maigu sapnu pilnàm dwehselem“ — tà winsch stahsta — un es esmu pahreleezinats, ka, jo klusaf es runaju, jo labaf wini manus wahrduas dsird. Weenreij es wineem teizu tà: „Behrni, tagad ir tas laiks, fur gaida swaigsnes.“ — Wakar, kad es pehz ilgàs staigaschanas kalnajos, gahju atpakal us pilsehtu, es redseju pee dselshzela ffeedem, laukà, diwus behrnus, puifiti un meitinu, kas stahweja zeeschi aplampuschees. Ar weenu roku wini weens otru tureja aplampuschees, otru wini bij issteepuschji un tureja gaisà, gaidot, lamehr us tàs kritis sneega swaigsnites... . Par scheem diweem behrneem es stahstu klafè. Istabà krehsla un es nu redsu, ka tur, us pascha pehdejà solina, fahrtwaigu engelits Rosners, semneeku puifits, ari issteepj roku, itin kà gaidot, ka us winas nokritis swaigsnite; un pats nemas nesin, fo dara: tà winsch aifrauts no ta, fo es stahstu... .

Un nu es stahstu dauds par swaigsnem, kas tur augscham pee debesim, stahstu, kà zehlschàs saules sistemas, kà gaischuma migla, arweenu wairaf fabeesejot par degoschu gaischu masu, ahtri rinkodama issweesch ij sewis milstigas uguns pehrles, un kà schis nu paschas nerimstoschi rinko ap gaischo, grandioso

uguns lodi, kura winas bij isgruhdusi is sewis. Un rinkojot winas atdseest, winu wirspuse top raiba un sala, us winas mostas dsihwiba, kas beidsas tikai tad, kad nodseest pehdejās ugunis un isdšisufē milsu pehrle atkal sapluhst ar leelo grandioso lodi. Tahdu swaigšchnu, kas pawisam stahwetu us weetas, nemas naw. Senaf domaja, ka ir tahdas swaigšnes, kas nemas nekustas, bet las naw teesa. Wišs, wišs nerimstoschi kustas, rinko, pluhst, nerimstoschi, no muhschibas us muhschibu...

Es juhtu, ka šhini azumirkli behrnu šisninas pukst, kuri klusu sehđ krehslainā istabā, un ka winos mostas nojauta un atšina par to, ka wišs ir weens un nedalams, un ka wišs ar wisu šaišits, un it nekur naw eesahkuma un nekur naw gala un wišs ir muhschigs un bešgaligs...

„Kad istabā jau pawisam tumšchs, un kad es neka wairs neredsu, ka tikai behrnu azu swaigšnes, it ihpašchi melnmalainā tiroleešča Tanbergera šilās germanu azis, tad es sahku rmat par to, ka ari zilweka azis ir swaigšnes un ka winas ir ka lodsini, zilweka dwehseles lodsini.

„Stolas šulainis koridori swana un es tumšā wehl redsu, ka dašchi puifeni, ka apmulsusch, nesin ko darit, ka dašchi nule tikai apšiduschees, ka jau tumšchs un ka buhtu bijis jaaisdedšiya lampas. Lehnam wini apjosch sawas šisninas ap grahmatam, un weens pehz otra aiseet. Tikai, luhl, masais Ruderts wehl ilgi sehđ sawā weetā, pat nekustas, un tikai pehz laizina lehnam faleel kopā sawas leetas. Winsch us mani škatas tā, itin ka es buhtu las, kas war wisu saules šistemu awotus aishwehrt un atwehrt, ka pilsehtas parka šulainis aishwer un atwer leelo struhklas aku. Pehdigi wisu šalizis kopā, winsch nopeetni atwadas ar mani un eet us durwju pusi. Es cewaizajos: „Tu Rudert, puifit, par ko tu šil tikai domaji, ka tu tā aishkawejees?“ Winsch atbild: „Es wisu laifu domaju par to eseru Alpu kalnos, pee kura pehrnwasar dšihwoju.“ — Winsch zepuri tura rolās un raugas us mani leelām jautajoschām azim. Tikai tad, kad wina šosi jau koridora galā noklust, es pats iseju is klasēs istabas, kura nu pilnigā tumšā“.

Tā školotajs runā ar saweem školneekem par swaigšnem par šeemelu šemju škaišumu, par muhschigo šneegu, par pawasari un taurineem, par dšihwibas energijas muhschibu, par dabas leelo weenibu, par mihslestibu us leelām leetam un par mihslestibu us wišam masmasinām leetinam, runā par wisu to, kas winu pašču šinamā azumirkli pilda un aistrauj, ko winsch mihl, kas winam tuws un dahrgs.

Runā tikai tad, kad juht nepahrwaranu dšinu runat, kad newar nerunat. Ari pats par sawu dšihwi runā, par saweem preekem un sawām behdam, stahšta par saweem planeem, sawām žeribam un isredsem. Stahšta ka draugs

draugam, jo teescham, wisi schee masee zilweki tatschu ir wina draugi.

Masi masini wini wehl ir, bet daudsreis leekas, ka wini wisu saprot, wisu, un wehl dauds labaf saprot, nekà peeauguschee. Bes kahda fewischka mehrka un nodoma winsch ar teem runà, nedomà winus pamahzit, labot, audsinat, ne par fo nedomà un tikai runà tapeh3, ka winsch wibus winus mihl. Runà par personigo un par pahrpersonigo, par wismasako uu wisleelako, par wisu.

Skolotajs un skolneeki weens otru mihl, pasihst, saprot, weens otram ustiz pilnigi.

Masais Brumhubers stahsta, ka winsch tihri flaidri ir sinajis, ka skolotajs dufmosees, kad eenahzis klafè eeraudfis, ka weens no sehneem skaištu mescha rosi eebahsis netihrà tintes pudelè. Un tà ari bij. Skolotajs gandrihs raudat sahka no dufmam. „Behrni, fo juhs darat! mescha rose tatschu smarscho peh3 rihta rafas, peh3 semes, silàm debesim! Naw pukes, maigakas par winu!..“. Un kad „realists“ Schtichelheims protestejot luhkoja peerahdit, ka melns un farkans tatschu labi fasskanot, tad Brumhubers peh3 stundas winam peegahja klast un teiza tà: „Ja, tu pats esi melns un farkans. Tew mati farkani un dwehsele melna!“

Is behrnu nostahsteem redsams, ka wini sawa skolotaja stundas mihl, zil dauds jaunnu un skaištu domu tàs winos modina, sapnus un teeksmes un noskanas.

„Peh3 sawa skolotaja stundam es ikreis fajuhtu leelu preeku un laimi par to ween, ka es esmu pasaulè“, — tà raksta weens no sehneem, gudrs, jautrs, skaišts puika, kas newar peeteekoschi stipri nihst zilwekus winu nekaištuma un rupjibas dehl, un kas wiseem eteiz ehst ne gatu, bet pukes, roses, lai tapu skaišti un gaischi.

„Man wisi zilweki tagad isleekas tik rupji, eesauzas jits. — Wai, kà man gribetos buht pawisam, pawisam tihram, dsihwot kristala pili, kur katru wismasako putekliti usreis waretu eeraudsit un noslauzit!“

Par to, par fo behrni domà, par fo sapno, fo atzeras tahdàs stundàs, par to wini raksta. Weentreis mehnesi wineem ir schahdas dsejofchanas stundas. Wini ar nepazeetibu tàs gaida. Nekahdi ahreji formali preekschrakti wineem neteek doti, wini raksta brihwi, raksta pilnu pateesibu un weenfahrschi. Wini rada, wini dsejo. Daschi no wineem, kas apbalwoti ar bagatu fantasisju, no skolotaja wahrdeem eesilditi, eerosinati, faraksta weseelas masas poemas. Wiis wineem ir atlauts: wini war aprakstít personigus peedsihwojumus, to, kas winu poetiskàs fantasisjas radits, to, par fo wini domà un sapno.

Skolotaja isdotà grahamatà ir nodrukati 14 skolneeku domuraksti. „Uis tihras estetiskas baudas kahres, — tà faka autors,

— es scho rakstinus fakopaju. Scho rakstu krahjuminu lasof, fajuhu tahdu preeku, kà klausotees sehnu fora dseedaschanâ.

Preeksch latras rakstischanas stundas bij ilgas farunas par sinamu preekschmetu. Skolotajs neka sawa behrneem neusteepa, tikai eerosinaja winu domas un fantasiju.

Luhl, daschi peemehri is scheem rakstineem: Temats preeksch domuraksta oktobri bij tahds:

„Par seltu un sauli.“

Gwidons fernleitners raksta tã:

„Ganasehns bij nogulees us flints, augstu Alpu kalnu ganibãs. Sawa ganama pulka swahrgulifchu winsch gandrihs nedstirdeja un raudsijãs tikai us wakara mahkoneem, kas gulãs us ledus kalnu galotnem, un mahkoni un paschi ledus kalni mirdseja kã selts. Ganasehns wisu laiku skatijãs schini seltã un arween dsilaki un dsilaki wina skats gremdejãs schini ainã. Tad usreis winam eenahja prahtã tas, ko winam bij stahstijuschy par debesim. Un winsch eeraudsija engelu seltitos spahrnus un zaur debes wahrteem redseja trona pakahpeenus, us kura laikam sehdeja pats walditajs. Un wisã schai seltã skatotees, ganasehns fajuta tahdu preeku, ka winam eegribejãs klausitees debes muskã. Un usreis winam issikãs, itin kã winam pascham buhtu spahrni un ka winsch aisslidos. Winsch uslehja kahjãs — un eekrita besdibenã. Pehz dascheem ajumirkleem selta spofschums nodfisa, mahkoni tapa tumschi — sili, un bij nakts. Tã schis selta skaisiums bij ganasehna nahwe.“

Nowembri behrneem bij dots temats, „par swaigsnem“.

Emils Schpinwebers raksta:

„Es loti mihlu sneega swaigsnites, it ihpaschi, kad winas wakaros kriht us muhsu behninu istabas jumta. Kad mahtei mahjãs gadas malka, tad wina ir jautra un eekurina krahsinu. Mana gulta stahw sem stihpã jumta, un man leekas, ka es dsirdu, kã sneega pahrsas kriht us jumta. Bet warbuht es ari maldos. Es domaju par rihtdeenas wahzu walodas stundu un preezigi aismeeegu. Es jau sen biju domajis par wisu to rakstit, tapehž ka man likãs, ka buhs par sneegu jaraksta. Es loti mihlu azu swaigsnis, it ihpaschi mahtes. No debesu swaigsnem es wiswaitrak mihlu wakara swaigsnis, kuru es zaur maso jumta lodsinu waru eeraudsit, un es tizu, ka taisni schy swaigsne bij ta, kas austrumu kehneem zelu rahdija.“

Par tematu „mihlestiba us masãm leetinam“ Maksis Aspenaugs, poets un musikants, raksta tã:

„Es loti mihlu masos ahmurinus flaweerês un sawas wijoles steki. Kad es turu rokãs sawu wijoli, tad es zaur isgreesumu, lihdsigu burtam f, redsu wijoles eekscheeni un eeraugu tur gluschi noputejuschu papirinu ar usrakstu: Josephus Paulis me fezit, Linzy, 1789. Tas nosihmê: mani taisija Jahseps Pauli, Einzê, 1789. gadã. Un kad es spehleju, tad man

arween leekas, itin kà mana wijole dseedatu dseesmu par scho Jahsepa Pauli. Pat kad es ko preeziga spehleju, es dsirdu arweenu kahdu sehru, sehru meldinu, itin kà wijole raudatu par Jahsepa Pauli nahwi. Kas buhtu, ja es scho papirinu isskastu? Warbuht, ka wijole tad pasaudetu atminu un dseedatu tifai par to, ko es pats juhtu. Bet warbuht wina pawisam wairs neffanetu? — Wehl es mihlu smalkos baltos puteklischnus sem wijoles stihgam. Tas isskatas, itin kà wijole buhtu apfarmojusi, waj kà schofolade, apkafisita ar smalku zukuru. Daschreis es stihgu garos galus tinu ap wijoles struhwem un tas isskatas tà, itin kà wijolei buhtu gari gaischi mati, kà muhsu Sonlesleram. — Es loti mihlu skatitees atwehrtàs flaweerès, kad mahte spehlè. Es redsu, kà masee ahmurini ar sawàm sarkanàm ahdas galwinam islez is noslehpteem dsilumeem, pehl-schni asfitas pret stihgam un azumirkli atkal tumsà pasuhd. Man leekas, ka schie masee ahmurini saprot un dsird, kad atwer flaweerès, un tiklihds wini dsird, wini azumirkli sagatawojas lehkt us augschu. — Luhl, kahdas masas leetinas es mihlu.“

Seemà, preeksch pascheem Seemasfwehtkeem, weens puistis tà raksta par sawàm domam un saweem sapneem:

„Tagad nahk manas wismihlakàs deenas gadà. Schini laikà wisi zilweki kaut kam tij, ko wini nemas neredi, un tas man leels preeks. Wiseem tagad ir kaut kahds leels preeks un kaut kahds noslehpums, kuru tas neweenam neatklahj. Es labpraht gribetu, kaut wisu gadu buhtu, tà, jo tad zilweki weens otu dauds wairak mihletu. Man leekas, ka tagad wisi par kaut ko sapno. Es pats wisu zauru gadu pehz kaut ka ilgojos un par kaut ko sapnoju un kaut kam tiju, ko neredsu. Bet ziti zilweki tifai preeksch leeleeem swehrkeem seemà ir tahdi kà es. Man gribetos, kaut zilwekeem ari pawasari un wasarà un rudeni ari buhtu tahdi preeki un noslehpumi, un kaut ari tad buhtu tahdi swehtki, kur zilweki kaut ko gaida, kas tihri negaidot pa nakti war atnahkt no debesim. Neweens ta nered-sjès, bet wisi sinàs un tijès, ka tas teescham ir atnahjis.“

Ne wisi masee autori ir apbalwoti ar tahdu fantasiju un ne katrs raksta til poetiski. Wini starpà ir ari nepeeluhdsami materialisti, kas neta zita neatfihst, kà tifai fihisko, un kas ir pahrleezinati. Ka labs mikroskops simtsreis labaka leeta par dsejifku fantasiju. Wini sawus eeskatus isteiz atklahti un pee tam neslehpj sawu dsitu nizinaschanu pret „poeteem“. Schtichelheims par tematu „selts un saule“ raksta tifai par saules fimisko fastahwu, par selta naudu un par selta pullskeni, ko winsch zer dabut dahwinatu us eeswehtischanu. Swaigshes — nekas zits, kà dsells un sehers. Deja — nekas zits, kà zilweka dumja greeschanàs ap sawu pascha asi, musikas pawadijumà. Dukes — nekas zits, kà issitums us semeslodes, kas isjetas katru pawasari, kad metas silts.

Jaur scho auksto un neschehligo realismu schis sehns loti ir sadusmojis sawus beedrus idealistis un poetus. Weens noscheem par winu ir sarakstijis sekoschu „fatiru“:

„Weenâ rihtâ Schichelheima istabas logâ parahdas skaitas ledus pukes. Schichelheims usmostas un lamajas: „E, to juhs te plahatees un melojat! Juhs eedomajatees, ka juhs efat pukes! Tad jau labaf seedeet poeta Aspenauga logâ, tas juhs noturès par dimanta putelkeem. Bet es juhs tuhlit ispehtischi ar mikroskopu! E, juhs mahni!“ Winsch uslez no gultas, peeet pee loga un pahrwelk pahr ledus pukem no weena loga stuhra us ottru matematiski pareisu liniju ar sawu farkano degunu. Linija til taifna, fâ ar linejali nowilfta. „Safaluschi twaifti, wairaf nefas!“ — tã winsch noruhz un tinas no jauna gultas segâ.

Zif behrnu rakitos ainu, zif dauds dshwu tehlu! Zif dauds u iseem mums pasihstamu un eerastu notikumum! Zif dauds juhtu un noskanu, kahdas katrs no mums ir pahrdshwojis!

Euhf, klusa seemas nakts. Brauz ar kamanam. Mehness spihd. Koki beesos baltos kaschokos, gaisf klusf un swaigs un tahlu, tahlu dsirdams selta swaninsch.

Euhf, puisens un meitene. Wini weens ottru mihl. Winai ir galwâ aubite ar selta pawedeeneem isschulhta. Winu mihllestiba ir tihra un skaita, un puisens atklati par winu stahsta, tapehz ka „skolotajs i inam stahstija, ka winsch, sehns buhdams, ari weenadi esot domajiis par weenu masu meiteni.“

Weens zits sehns, siltâ rudens nakti, sehsh dahrsâ un skaita swaigsnes. Sehsh un skaita til ilgi, kamehr tam eesahf sahpet faks, un galu galâ winsch tomehr apjuhlf un newar fasskattit...

Un wehl zits puisens wakarâ stahw sehtmalâ, kad jau metas tumshs. Stahw un skatas, fâ aiseet wilzeens. Ilgi, ilgi stahw us weenas weetas un skatas us pehdeja wagona farkano lukturi. Wilzeens aiseet us tureeni, fur dshwo wina wezmahte. Un sehns stahw, skatas un klusu raud...

Nereti sehni sawos domurakstos stahsta par saweem tuwineekeem un pasihstameem, un isnahf daschs labs un spilgts dshwes attehlojums.

Quistis Maksis ar sawu mahiti, nabaga atraitni, puku pahrdeweju, ir eeluhgts bagatâ mahja pee aristokratiskas damas, kas gahdâ par nabageem. Maksis juhtas loti neehrti un nomuligi leelâ sabeedribâ, un mahte winam isleekas, tã ubadsite spilgtâ lampu apgaisumumâ, fâ ubadsite, lai gan wina matus sasrogajusi un apgehribusi sawas wislabakâs drehbes. Winsch juht, ka bagatee laudis winas nemihl, nefaprot un us wineem skatas auksti un nizinoschi. Sehns mahiti luhds drihsaf eet us mahjam. Kad wini isfeet us eelu, sehns apgreeshas un dusmâs pazel duhri pret apgaisumoteem logeem. Mahte winu watzâ par wina dusnu cemeslu, bet winsch neatbild ne wahrda...

Jits puisens stahsta par sawu tehwu, leelu joku Peteri, tahdu, kahds winsch pats. Wezitis mihl eedsert un, kad winsch no alus weikala pahrnahk mahjäs, tad wisäs drehbës leelas gultä un mahtei winam janowelk sahbaſi. Ar fewiſchku apetiiti ſchnuh3 tabaku un weenä gabalä jokus taifa. Sawu dehlu daschreis eeper. Par ſkolu un wahzu walodas ſkolotaju ſafa: „Tad nu gan — juhs tur gudras leetas iſrunajat!“ bet pee tam labſirdigi noſmejas, un war manit, ſa winam labs prahts uf ſawa dehla ſkolotaju.

Schpinwetera mahte, nabaga atraitne, beeschi runä par ſawu nelaiſa wihru un wafaros par winu deemu luhds. Ar ſawu dehlu wina dſihwo ſliktä maſinä jumta iſtabinä, bet winä ir loti patihkami un labi, it ihpaſchi pa wafareem un kad frahſns kurinata. Sehns tad gul gultinä, pa logu raugas uf ſawu mihtaſo ſwoigſni, ſkatas un domä, kamehr aiſmeeg..

Iſlaſijuschi wiſu to, ſo behrni ir ſaraſtijuschi, mehs waram few ſkaidri ſtahditees preeſchä katra indiuidualitati. Katra tehls dſihws ſtahw muhſu azu preeſchä, mums leelas, itin ſä mehs katra perſonigi paſihtu. Naw gruhti noteikt, no ſa ie ſaraſtiis katre no wiſeem 126 rakſteem. Kad mehs nemſim paraſtos 126 domuraſtus, 14 ſkolas behrnu, pehz wezwezeem panehmeeneem ſaſtahditus, tad gandrihs nekad neſpehſim noteikt, kurſch katra no teem ir ſaraſtijis. Tas tapehz tä ir, ſa behrni neſtrahdaja patſtahwigi, nelika ſawä darbä eekſchä neka ſawa, neraſtija par ſo teem teecham gribejäs rakſtit, ne par to, ſo teecham bij redſejuschi, dſirdejuſchi, peedſihwojuſchi, bet rakſtija beſ ſahdas intereſes, par obligatoriski uſdotu ſchabloniſku tematu, un tapehz tad ari rakſtija ſchabloniſki, nedſihwi, garlaizigi, atſahrtojojot kaut kur ſadſirdetus waj iſlaſitus ſweſchus wahrduſ, un tä eerada runat tuſchus wahrduſ un fraſes..

Muhſu grahmatas autors ſtahsta, ſa behrnu domuraſtu laſiſchana winam arween ir bijuſi ſä ſwehſku deena. Salajijis burtnijas, panehmis täs paduſe, winsch preezigs un laimigs ſteidſees mahjäs, apſinä, ſa winu ſagaida leela, ihſta bauda.

Un ari preeſch behrneem domuraſtu ſtunda bij ſä ſwehſki. Jau ilgi eepreeſch wini par to runaja, ſpreeda, gatawojäs, preezajäs, gaidija. Un rakſtija ar preeku un aiſrautibu.

Un ſä tad ari zitadi drihſt buht? Neweens ſinatneekſ, neweens publižiſts tatſchu nekad neraſta par to, ſas winu neintereſe. Kä lai no behrneem praſam, lai tee rakſtitu par gluſchi weenaldiſigäm garlaizigäm un ſweſchäm leetam?

Eai wini rakſta par to, ſo tee ſin, poſihſt, mihl, par to, par to wineem ir ſas ſo teikt, un par ſo gribas ſo teikt. Un lai wini rakſta brihwu to, ſo grib un tä, ſä grib.

Un brihwam, garigi pilnigi brihwam ari jabuht ſkolotajam. Neſaiſtitam eekſchigi un plaſcham ſawos eekſatos, un neſaiſtitam ari ahrigi no kaut ſahdeem ſihkeem preeſchrafſteem. Tahdä

brihwâ gaisâ mostas un dsihwo tas, kam dsihwê ta leelakâ wehrtiba. Tahdâ brihwâ skolâ mostas un isaug brihwas domas, wina islaisch dsihwê brihwus zilwekus.

Bet tahdai ihstai brihwibai dauds schlehrschli stahjas zelâ. Wisaplahrt ir zilweki, kas paschi naw garigi brihwi un kas tapeh; ari nihst un aplaro brihwibu wisur. Muhsu autors sawas grahmatas preekschwahrdâ stahsta, kâ winsch tai ilgi naw warejis atrast isdeweja sawâ dsimtâ pilsehtâ, Winê. *) „Bet neskumsti par to, mihlâ mana grahmatina — tâ winsch raksta, — neskumsti pat tad, ja ar lewi reis notiks tas wisbreesmigaikais, t. i. ja par lewi farakstis rezensiju kahds „spezialistskolu leetâs“. Tu wihrischligi panesisi ari tahdu nelaimi — waj naw teesa?“

Teescham, interesanti ir stahditees few preekschâ, kâ apmuljis winu lasot tahds pedagogs, kas itin nemas naw poets, kas peeder pee muhsu autora raksturoteem „Platona pretineekeem“, waj atkal tahds, kas pedantisti eeradis pildit wijus sikhos kanzeleju preekschrakstus un kas zitadi klasê neprot strahdat, kâ ar „apstiprinatu“ mahzibas grahmatu rokâ! Tahdam zilwekam schi grahmata wislabakâ gadijumâ — kâ tas notika ar weenu no muhsu beedreem, kas to bij islasijis — war isliktees par „ahrprahtigu dekadentismu“.

Bet tas, kas zaur un zauri kâ pedagogs ir „brihws mahkslineeks“, kas poets sawâ dwehselê, tas scho grahmatu lasis ar dsilu sirdspreeku. Winsch wisu sapratis. Sapratis un sajutis ari grahmatas beigu akordu skaisstumu, kurâ til spehzigi atskan behrnu mihlestiba un sirsniga pateiziba pret sawu skolotaju, kuram liktenis lehmis skolu atstah.

„Schodeen es pehdejo reis stahweju sawu puisischu preekschâ — tâ raksta autors grahmatas epiloga — un wini apbehra wisu manu galdu krahschnâm rosem. Nes' no kahdeem aispilsehtas dahrseem, nes' no kahdeem puku weikaseem wini bij sadabujuschi til dauds roschi! Eikas, itin kâ buhtu bijusi isdota demise: nefat, nefat roses, no kureenes kursch war, un zil kursch war, nefat schodeen us skolu! Un nu us manu galdu bira roses, roses, roses, baltas un farkanas, kâ sneegs un asinis, un pat us grihdu lija schis puku leetus.“

*) Wina ir isdota pee Seemana Keipzigâ. Winas pilnais nosaukums ir: Johann Friedrich, Sonnenschule, ein Wiener Probejahr.